

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Primitibo Arregi Arizaga

*Andoain,
Gipuzkoa
(1932-2014)*

Aurkibidea

Biografia

Buruntza auzoko Ikutza baserrian jaio zen 12 senideko familia batean. Bi arrebak ziren zaharrenak eta atzetik hamar mutil etorri ziren segidan. Aita Hernanin jaio bazen ere, 12 urte zituela Andoainera joan zen bizitzera. Ama, berriz, Andoaingoa zuten. 13 urterekin hasi zen lanean Goñiren fideo fabrikan eta geroztik hainbat lantegitan lanean aritu izan da. Azkenean, zentralean erretiratu zen. Gaztetan oso dantzazalea zen eta inguruko erromeriak ongi ezagutzen zituen. Alkizako andrea hartu zuen eta Andoainen bizi izan dira ezkonduz geroztik ere.

Zintak

AND-073

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Ansa, Ainhoa
- **Data:** 2010-12-15
- **Iraupena:** 71 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Etxeberria, Eider

Pasarteak

1. Gerrako oroitzapen batzuk

- **Erref:** AND-073/002
- **Iraupena:** 0:02:03. **Hasi:** 00:00:54. **Bukatu:** 00:02:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak

Laburpena:

Gerrako oroitzapenak aipatzen ditu: San Rokeetik tropak sartu zirenean, etxetik alde egin zuten, Buruntzan bizi baitziren. Anaia gerran hil zen, eta etxetik nola joan zen gogoan du. Tiroak eta soldaduen joan-etorriak gogoratzen ditu, baina umeegia zen hura zer zen ulertzeko.

2. Neskek eta mutilek lan desberdinak etxean

- **Erref:** AND-073/004
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 00:04:38. **Bukatu:** 00:05:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:

Etxeko neskek normalean etxean egiten zuten lan, eta mutilek baserriko lanetan. Ama garbitegira joaten zen arropa garbitzera.

3. 12 urterekin morroi joateko moduan

- **Erref:** AND-073/006
- **Iraupena:** 0:01:54. **Hasi:** 00:07:57. **Bukatu:** 00:09:51
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Etxean 12 senide ziren, eta maiorazkoa ezkondu gabe gelditu zen anaiari tokatu zitzaion. Garai hartan normala zen morroi, neskame edo lantegira lanera joatea. 12 urtetik aurrera morroi joateko moduan zeuden, eta 14tik aurrera lantegirako prest. Primitibok ez zuen morroi joan behar izan.

4. Lehen hezkuntzari garrantzi gutxiago eman

- **Erref:** AND-073/007
- **Iraupena:** 0:02:56. **Hasi:** 00:09:51. **Bukatu:** 00:12:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Eskola nazionalean ibili zen, eta 13 urterekin hasi zen lanean. Eskolan askotan egiten zuten piper, etxean lagundu behar izaten baitzuten. Etxean ez zioten garrantzi handirik ematen eskolari. Eskolan neskek eta mutilek batera ikasten zuten.

5. Neskak eta mutilak elkarrekin jolasean

- **Erref:** AND-073/008
- **Iraupena:** 0:01:17. **Hasi:** 00:12:47. **Bukatu:** 00:14:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

Neskek eta mutilek elkarrekin jolasten zuten. Orduko jolasak aipatzen ditu.

6. Errekara bainatzera joaten zirenekoa

- **Erref:** AND-073/010
- **Iraupena:** 0:02:52. **Hasi:** 00:14:41. **Bukatu:** 00:17:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Bainuak, errekak eta uretako jolasak
- Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza

Laburpena:

14 41 Errekara joaten ziren bainatzera jai arratsaldetan. Hara mutilak bakarrik joaten ziren. Uretan saltoka eta korrika ibiltzen ziren, igerian. Libre ibiltzen ziren aisialdian, gurasoak ez ziren begira egoten. Amuarrainak harrapatzen ibiltzen ziren.

7. Amuarrainak ezkutuan harrapatzen

- **Erref:** AND-073/012
- **Iraupena:** 0:03:53. **Hasi:** 00:17:42. **Bukatu:** 00:21:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza

Laburpena:

Amuarrainak harrapatzen ibiltzen ziren Oria ibaian. Amuarrainak harrapatzeko zer teknika erabiltzen zuten azaltzen du: beraiek eskuz egiten zuten, baina batzuek sarearekin. Bazen guarda bat ibaia zaintzen ibiltzen zena, baina ez zuten haren ikararik izaten: isunak jartzeko ardura zuen, baina Primitibok ez du entzun inoiz jarri zuenik.

8. Gaztainak biltzen, gero etxean edo lagunartean jateko

- **Erref:** AND-073/014
- **Iraupena:** 0:02:30. **Hasi:** 00:22:30. **Bukatu:** 00:25:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserría » Baserriko lanak » Mendiaren aprobeitxamendua

Laburpena:

Gaztainak biltzera askotan joaten ziren, menditik ekartzen zituzten; gustura jaten zituzten gero etxean edo lagunartean. Gaztainak nola prestatzen zituzten azaltzen du.

9. Gaztainak danbolinean prestatzen

- **Erref:** AND-073/015
- **Iraupena:** 0:02:03. **Hasi:** 00:25:00. **Bukatu:** 00:27:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserría » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua

Laburpena:

Danbolinaren sua prestatzeko sagar-egurra izaten zen onena. Txingarraugarra baino hobea izaten da. Danbolinak non saltzen zituzten aipatzen du. Lagunen artean danbolina erosteko, denen artean osatzen zuten dirua.

10. Gaztainak bildu eta etxera ekarri ahala jan

- **Erref:** AND-073/016
- **Iraupena:** 0:02:08. **Hasi:** 00:27:03. **Bukatu:** 00:29:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserría » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua

Laburpena:

Gaztainak biltzeko, mendira joaten ziren igandetan; morkotsa kenduta ekartzen zituzten. Ekarri ahala, jan egiten zituzten gaztainak, 8 egunean ondo egoten ziren. Haga erabiltzen zuten gaztainak zuhaitzetik botatzeko; eta gero poltsatan edo zakutan ekartzen zituzten etxera.

11. Gaztainak ardoarekin ondoen

- **Erref:** AND-073/017
- **Iraupena:** 0:01:05. **Hasi:** 00:29:11. **Bukatu:** 00:30:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

<p>Gaztainekin batera ardo pixka bat edatea gustatzen zitzairen, baina hura berehala bukatzen zutenez, urarekin konformatu behar. Etxean sagardoa egiten zuten.</p>

12. Sagardoa egiteko prozesua

- **Erref:** AND-073/018
- **Iraupena:** 0:03:44. **Hasi:** 00:30:16. **Bukatu:** 00:34:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Sagardogintza
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana

Laburpena:

<p>Etxean sagardoa egiten zuten, sagarrondo batzuk bai baitzituzten. Dolareak non egoten ziren azaltzen du. Nork bere sagarrak eramaten zituen dolarera, eta haietatik ateratako sagardoa ekartzen zuten etxera; nola ekartzen zuten aipatzen du. Dolarea erabiltzeagatik ordaindu egiten zioten haren jabeari. Sagarra makina elektrikoarekin edo eskuz jotzen zuten.</p>

13. Gurdi asko eta upel bakarra

- **Erref:** AND-073/019
- **Iraupena:** 0:02:30. **Hasi:** 00:34:00. **Bukatu:** 00:36:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Baserría » Baserriko lanak » Sagardogintza
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko tresnak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana

Laburpena:

<p>Muztioa etxera ekartzeko, gurdia erabiltzen zuten. Baserri guztietan zegoen gurdia, oso beharrezkoa baitzen; upela, ordea, bat zegoen denek erabiltzeko. Barrikak zaintzeak lana ematen zuen. Lehen sagardo gazia ere edaten zuten, beharra baitzegoen.</p>

14. Artoa, taloak eta itxitako errotak

- **Erref:** AND-073/020
- **Iraupena:** 0:02:34. **Hasi:** 00:36:30. **Bukatu:** 00:39:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Artoa
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Baserría » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:

<p>Etxean artoa egiten zuten: ganaduari ematen zioten edo harekin taloak egiten zituzten. Errotak garai batean itxita egoten ziren, eta orduan Alkizako errotara joaten ziren beraiek. Etxean amak egiten zituen taloak eta Primitibok gogoan du nola prestatzen zituen.</p>

15. Taloarekin batera jaten zutena

- **Erref:** AND-073/021
- **Iraupena:** 0:02:06. **Hasi:** 00:39:04. **Bukatu:** 00:41:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

Taloe zerekin jaten zuten azaltzen du: potajearekin, gaztarekin... Esnea saltzen aritzen ziren. Taloe esnearekin jaten zuten.

16. Garia erein bai, baina saltzeko

- **Erref:** AND-073/023
- **Iraupena:** 0:02:23. **Hasi:** 00:41:36. **Bukatu:** 00:43:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko lanak » Garia

Laburpena:

Ogirik ez zuten egiten etxean; garia izaten zuten etxean, baina saltzeko izaten zen. Garia urte askoan egin zuten: garia nola jotzen zuten azaltzen du, zer eguraldik egiten zion on...

17. Ekonomia hobetu arte, garia lagun ona

- **Erref:** AND-073/024
- **Iraupena:** 0:01:06. **Hasi:** 00:43:59. **Bukatu:** 00:45:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko lanak » Garia
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

<p>Etxeko ekonomia hobetzen hasi zen arte, garia egin zuten etxean, Andoaingo etxe askotan bezalaxe. 1945etik aurrera, egoera ekonomikoa hobetzen hasi zen eta garia alde batera gelditu zen.</p>

18. Behien ezaugarriak eta haien lana

- **Erref:** AND-073/025
- **Iraupena:** 0:03:24. **Hasi:** 00:45:05. **Bukatu:** 00:48:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Baratzean etxerako jeneroa lantzen zuten gehienbat. 4-5 behi izaten zituzten, eta lur handiak behar izaten zituzten haientzat. Behi batzuk lanerako izaten zituzten, eta besteak esnetarako. Behi guztiei berdin ematen zitzaientzaten. Behien ezaugarrien arabera, lan baterako edo besterako aukeratzen zituzten.

19. Behien izenak birziklatzen

- **Erref:** AND-073/026
- **Iraupena:** 0:01:06. **Hasi:** 00:48:29. **Bukatu:** 00:49:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Etxeko behiei izenak jartzen zizkieten. Behi guztiei izen berak jartzen zizkieten: bat hiltzen zenean, berriari ematen zitzaion haren izena, alegia.

20. Zezenak baserri gutxi batzuetan bakarrik

- **Erref:** AND-073/027
- **Iraupena:** 0:01:34. **Hasi:** 00:49:35. **Bukatu:** 00:51:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Zezenik ez zuten izaten etxean. Behiak estaltzeko, zezena zeukaten baserrira joaten ziren. Andoainen zezenak zer baserritan egoten ziren azaltzen du. Behiak haiengana eramateagatik zerbeit ordaindu behar izaten zuten.

21. Zezenak aukeratzeko irizpideak

- **Erref:** AND-073/028
- **Iraupena:** 0:02:04. **Hasi:** 00:51:09. **Bukatu:** 00:53:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Baserri bateko edo besteko zezena aukeratzeko irizpideak bazituzten: fisikoari begiratzen zioten gehienbat, ez izaerari.

22. Behiak eta idiskoak kentzean haiekin egiten zutena

- **Erref:** AND-073/029
- **Iraupena:** 0:02:51. **Hasi:** 00:53:13. **Bukatu:** 00:56:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Behi zaharrak kentzean, haragitarako erabiltzen ziren. Idiskoa kentzean, saldu egiten zuten.

23. Auzoko ermandadea

- **Erref:** AND-073/030
- **Iraupena:** 0:03:07. **Hasi:** 00:56:04. **Bukatu:** 00:59:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

Behiak ez ziren etxerako hiltzen, saltzeko baizik. Baserrien artean ermandadea

zegoen. Ermandadean 15 baserri inguruk hartzen zuten parte. Ermandade gehiago ere baziren.

24. Lanean han eta hemen

- **Erref:** AND-073/031
- **Iraupena:** 0:03:32. **Hasi:** 00:59:11. **Bukatu:** 01:02:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- Ekonomia eta industria » Lantegiak
- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debarrenen lantegiak

Laburpena:

13 urte zituela hasi zen fabrian lanean: fideo-zopak egiten zituen. 14 urterekin lantegiz aldatu zen eta hainbat fabrikatan ibili zen lanean. Azkenean, zentrolean aritu zen eta handik hartu zuen erretiroa. Lan asko egin izan du.

25. Dantzarako tarte bat beti bilatzen zuen

- **Erref:** AND-073/032
- **Iraupena:** 0:02:30. **Hasi:** 01:02:43. **Bukatu:** 01:05:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:

Lanean ibili arren, beti bilatzen zuen tarte bat dantzara joateko. Gustuko izan du dantza egitea. Zer musika mota dantzatzeko zuten aipatzen du. Banda ugari zeuden garai hartan; beraiek gehienbat Irubide eta Oialumera joaten ziren.

26. Benta Berrira dantza egiten ikastera

- **Erref:** AND-073/033
- **Iraupena:** 0:03:23. **Hasi:** 01:05:13. **Bukatu:** 01:08:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:

Xoxokan beti soltean jotzen zuten zenbait lekutan. Apaizak ez zuen uzten dantza lotua egiten. Dantzan ikastera Benta Berrira joaten ziren beraiek bizikleta hartuta.

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkarte

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com